

На основу члана 7. став 2. Закона о безбедности и здрављу на раду („Службени гласник РС”, број 101/05),

министар рада и социјалне политике доноси

## **ПРАВИЛНИК**

### **о превентивним мерама за безбедан и здрав рад при излагању азбесту**

#### **I. Основне одредбе**

##### **Члан 1.**

Овим правилником прописују се:

1) минимални захтеви које је послодавац дужан да испуни у обезбеђивању примене превентивних мера са циљем отклањања или свођења на најмању могућу меру ризика од настанка повреда или оштећења здравља запослених који настају или могу да настану при излагању азбесту;

2) захтеви које су дужни да испуне правна лица са лиценцом за обављање послова испитивања услова радне околине у поступку превентивних и периодичних испитивања услова радне околине;

3) гранична вредност изложености азбесту.

##### **Члан 2.**

Азбест, у смислу овог правилника, јесу следећи влакнасти силикати:

- 1) азбестни актинолит, CAS број 77536-66-4;
- 2) азбестни грунерит (амосит), CAS број 12172-73-5;
- 3) азбест антофилит, CAS број 77536-67-5;
- 4) кризотил, CAS број 12001-29-5;
- 5) крокидолит, CAS број 12001-28-4;
- 6) азбестни тремолит, CAS број 77536-68-6.

##### **Члан 3.**

Овај правилник се примењује на радним местима на којима се обављају послови при којима запослени јесу или могу бити изложени прабини која потиче од азбеста или материјала који садржи азбест.

Одредбе чл. 9. и 18. овог правилника неће се примењивати на радним местима на којима се обављају послови при којима је излагање запослених прабини која потиче од азбеста или материјала који садржи азбест повремено и ниског интензитета и за које је на основу процене ризика очигледно да гранична вредност изложености азбесту неће бити прекорачена, а која обухватају:

1) краткотрајне повремене послове на одржавању при којима се користе само невлакнасти материјали;

2) послове уклањања без деформисања неразграђених материјала код којих је азбест чврсто повезан;

3) послове херметичког затварања или пломбирања материјала који садрже азбест, а који су у добром стању;

4) послове при којима је обезбеђено праћење и контрола квалитета ваздуха и извршено узимање узорака са циљем да се утврди да ли одређени материјали садрже азбест.

##### **Члан 4.**

Гранична вредност изложености азбесту је 0,1 азбестно влакно у 1 cm<sup>3</sup> ваздуха у току осмочасовног радног времена.

Азбестно влакно, из става 1. овог члана, је влакно дужине веће од 5  $\mu\text{m}$ , ширине мање од 3  $\mu\text{m}$  и односом дужина/ширина већим од 3:1.

#### Члан 5.

Забрањено је обављање послова при којима се прскањем наноси азбест или материјали који садрже азбест и користе изолациони материјали густине мање од 1  $\text{g/cm}^3$  који садрже азбест.

Забрањено је обављање послова експлоатације азбеста, израде и прераде производа од азбеста или израде и прераде производа којима је намерно додат азбест, а при којима су запослени изложени азбесту, осим послова који се обављају ради уклањања азбеста или материјала који садрже азбест.

#### Члан 6.

Правно лице са лиценцом за обављање послова испитивања услова радне околине дужно је да у поступку превентивних и периодичних испитивања услова радне околине:

1) одреди мерна места тако да су узорци узети на тим мерним местима репрезентативни за запослене који су изложени прашинама од азбеста или материјала који садрже азбест;

2) изврши узимање репрезентативног узорка у временском интервалу толиком да може да се утврди излагање током осмочасовног радног времена.

Правно лице са лиценцом за обављање послова испитивања услова радне околине дужно је да се у поступку одређивања мерних места консултује са запосленима или њиховим представником за безбедност и здравље на раду.

Правно лице са лиценцом за обављање послова испитивања услова радне околине дужно је да у поступку превентивних и периодичних испитивања услова радне околине за бројање азбестних влакана користи метод фазноконтрастне оптичке микроскопије у складу са препоруком Светске здравствене организације ISBN 92 4 154496 1 или да број тих влакана утврди другом методом која даје еквивалентне резултате.

Препорука Светске здравствене организације из става 3. овог члана одштампана је у прилогу овог правилника и чини његов саставни део.

## II. Обавезе послодавца

### 1. Опште обавезе

#### Члан 7.

Послодавац је дужан да обезбеди запосленом, који јесте или може бити изложен прашинама која потиче од азбеста или материјала који садржи азбест, рад при којем су спроведене мере безбедности и здравља на раду, а нарочито да обезбеди:

- 1) да радна места на којима се обављају наведени послови буду:
  - (1) јасно разграничена,
  - (2) обележена одговарајућим ознакама у складу са прописима о безбедности и здрављу на раду и натписом „ОПАСНОСТ – АЗБЕСТНА ВЛАКНА!”,
  - (3) обезбеђена од приступа запослених који не раде на тим радним местима;
- 2) одговарајуће помоћне просторије, као и да у тим просторијама запослени не буду изложени прашинама која потиче од азбеста или материјала који садржи азбест;
- 3) одговарајућа средства и опрему за личну заштиту на раду.

Послодавац је дужан да обезбеди да се средства и опрема за личну заштиту на раду:

- 1) не износе ван локације послодавца, а уколико се њихово чишћење и одржавање врши у за то опремљеним сервисима, средства и опрема за личну заштиту на раду се до тих сервиса морају транспортовати у затвореним контејнерима;
- 2) чувају одвојено од личне одеће и ствари запослених;
- 3) одлажу у за то одређено место;

4) редовним чишћењем одржавају у задовољавајућем хигијенском стању након сваког коришћења;

5) поправљају и замењују пре коришћења уколико су оштећена.

Послодавац је дужан да на свим радним местима на којима запослени јесу или могу бити изложени прабини која потиче од азбеста или материјала који садржи азбест обезбеди спровођење забране пушења.

#### Члан 8.

Послодавац је дужан да за сва радна места у радној околини, на којима постоји могућност излагања запослених прабини која потиче од азбеста или материјала који садрже азбест изврши процену ризика од настанка повређивања и оштећења здравља запослених са циљем да се утврде природа и степен изложености запослених и начин и мере за отклањање или смањење тих ризика, односно да изврши делимичну измену и допуну акта о процени ризика уколико:

1) је процена ризика извршена тако да нису евидентирани и процењени сви фактори ризика који настају услед излагања запослених прабини која потиче од азбеста или материјала који садрже азбест;

2) постоји разлог да се поверује у нетачност процене ризика;

3) је дошло до промене у обављању послова, односно појаве нових опасности и штетности.

Послодавац је дужан да се у поступку процене ризика консултује са запосленима или њиховим представницима за безбедност и здравље на раду.

#### Члан 9.

Послодавац је дужан да надлежној инспекцији рада пријави обављање послова при којима запослени јесу или могу бити изложени прабини која потиче од азбеста или материјала који садржи азбест, најмање осам дана пре почетка обављања тих послова.

Пријава из става 1. овог члана мора да садржи податке о:

1) локацији на којој се изводе ти послови;

2) врсти и количини азбеста који се користи;

3) пословима и радним процесима који се изводе;

4) броју запослених који су ангажовани на тим пословима;

5) датуму отпочињања и предвиђеном времену трајања тих послова;

6) мерама које ће се предузети са циљем да се ограничи излагање запослених азбесту.

Послодавац је дужан да надлежној инспекцији рада достави ажурирану пријаву из става 1. овог члана, када се услови рада промене тако да је значајно повећано излагање прабини од азбеста или материјала који садрже азбест, најкасније у року од осам дана од дана настанка тих промена.

Послодавац је дужан да запосленима и/или њиховим представницима за безбедност и здравље на раду омогући увид у пријаву из ст. 1. и 2. овог члана.

#### Члан 10.

Послодавац је дужан да при обављању послова из члана 3. став 1. овог правилника изложеност запослених прабини која потиче од азбеста или материјала који садржи азбест сведе на најмању могућу, а у сваком случају на вредност која је мања од граничне вредности изложености азбесту.

#### Члан 11.

Послодавац је дужан да, у циљу смањења изложености запослених прабини која потиче од азбеста или материјала који садрже азбест, обезбеди примену превентивних мера, а нарочито да:

1) број запослених који јесу или могу бити изложени прабини која потиче од азбеста или материјала који садржи азбест сведе на најмањи могући;

2) обезбеди да се при радним процесима не ствара прашина која потиче од азбеста или материјала који садрже азбест или уколико је то немогуће да се спречи ослобађање те прашине у ваздух;

3) обезбеди средства за рад која се могу редовно и ефикасно чистити и одржавати;

4) обезбеди да се азбест или материјал који садржи азбест складиште и транспортују у одговарајућој, херметички затвореној амбалажи;

5) обезбеди да се отпад сакупља и уклања са радног места што је могуће пре у одговарајућој, херметички затвореној и прописно означеној амбалажи.

Одредба тачке 5) става 1. овог члана не примењује се на површинску и подземну експлоатацију минералних сировина, а са овим отпадом поступа се у складу са прописима који уређују управљање отпадом.

#### Члан 12.

Послодавац је дужан да, на основу препознатих штетности које настају или могу да настану на радном месту у радној околини услед присуства прашине која потиче од азбеста или материјала који садржи азбест, ангажује правно лице са лиценцом ради спровођења превентивних и периодичних испитивања услова радне околине са циљем да се применом превентивних мера обезбеди да се изложеност запослених прашини која потиче од азбеста или материјала који садржи азбест сведе на најмању могућу или на вредност која је мања од граничне вредности изложености азбесту.

#### Члан 13.

Послодавац је дужан да што је могуће пре, уколико је изложеност већа од граничне вредности изложености азбесту, утврди разлоге због којих је дошло до прекорачења граничне вредности изложености азбесту и да предузме одговарајуће мере.

Послодавац је дужан да обезбеди да се на радним местима где је изложеност већа од граничне вредности изложености азбесту заустави обављање послова све док се не предузму одговарајуће мере.

Послодавац је дужан да након спроведених превентивних мера које треба да смање изложеност испод граничне вредности изложености азбесту ангажује правно лице са лиценцом ради спровођења превентивних испитивања услова радне околине са циљем да се провери ефикасност спроведених мера.

#### Члан 14.

Послодавац је дужан да запосленима, који обављају послове на радним местима на којима се применом других мера изложеност запослених прашини која потиче од азбеста или материјала који садржи азбест не може смањити испод граничних вредности изложености азбесту, обезбеди коришћење одговарајућих средстава и опреме за личну заштиту на раду и контролу њихове употребе у складу са наменом.

Послодавац је дужан да обезбеди да коришћење средстава и опреме за личну заштиту на раду буде привремено и сведено на неопходан минимум за сваког запосленог.

Послодавац је дужан да при обављању послова из става 1. овог члана запосленима обезбеди потребно време одмора у зависности од личних и климатских услова.

## 2. Посебне обавезе

#### Члан 15.

Послодавац је дужан да пре отпочињања радова на рушењу или одржавању предузме све потребне активности да би се утврдило присуство азбеста или материјала који садрже азбест и да при томе прибави све неопходне информације од власника средстава за рад.

Послодавац је дужан да, када је утврђено присуство азбеста или материјала који садрже азбест, поступи у складу са општим обавезама које су прописане овим правилником и применљиве у конкретној ситуацији.

#### Члан 16.

Послодавац је дужан да, при обављању радова рушења, уклањања, поправке и одржавања када се може претпоставити да ће гранична вредност изложености азбесту бити прекорачена и поред тога што су примењене техничке превентивне мере за смањење концентрације азбеста у ваздуху, спроведе остале превентивне мере, а нарочито:

- 1) да запосленима обезбеди коришћење одговарајућих средстава и опреме за личну заштиту на раду и контролу њихове употребе у складу са наменом;
- 2) обезбеди и истакне ознаке упозорења да гранична вредност изложености азбесту може бити прекорачена;
- 3) да спречи ширење прашине од азбеста или материјала који садржи азбест ван радног места.

#### Члан 17.

Послодавац је дужан да изради План рада пре почетка отпочињања радова:

- 1) на рушењу објеката, конструкција, инсталација, постројења или пловила који садрже азбест и/или производа који садрже азбест;
- 2) на уклањању азбеста и/или производа који садрже азбест из објеката, конструкција, инсталација, постројења или пловила.

Послодавац је дужан да извођење радова планира тако да се азбест, односно производи који садрже азбест уклоне пре него што се отпочне са рушењем, осим уколико би такав редослед извођења радова повећао ризик по безбедност и здравље запослених.

План рада, из става 1. овог члана, поред превентивних мера садржи податке о:

- 1) локацији на којој се изводе радови;
- 2) начину извођења радова и планираном времену њиховог трајања;
- 3) средствима и опреми за личну заштиту на раду и начину контроле њихове употребе;
- 4) начину и поступку преношења азбеста или материјала који садрже азбест;
- 5) опреми која ће се користити с циљем заштите и деконтаминације запослених који обављају те радове и заштите других лица која су у непосредној близини;
- 6) начину и поступку утврђивања присуства азбеста након завршетка радова.

Послодавац је дужан да План рада, из става 1. овог члана, достави надлежној инспекцији рада најкасније осам дана пре почетка отпочињања радова.

### III. Праћење здравственог стања запослених

#### Члан 18.

Праћење здравственог стања запослених који раде на радним местима из члана 3. став 1. овог правилника врши се кроз претходне и периодичне лекарске прегледе запослених на радним местима са повећаним ризиком и циљане лекарске прегледе, у складу са прописима у области безбедности и здравља на раду и здравствене заштите.

Послодавац је дужан да запосленог који ради на радном месту из члана 3. став 1. овог правилника, а које није актом о процени ризика утврђено као радно место са повећаним ризиком, упућује на циљане лекарске прегледе пре почетка рада и све док запослени јесте или може да буде изложен прашини која потиче од азбеста или материјала који садржи азбест.

Циљани лекарски прегледи, из става 2. овог члана, врше се на начин, по поступку и у роковима као и претходни и периодични лекарски прегледи запослених на радним местима са повећаним ризиком.

Праћење здравственог стања запослених врши се на основу предлога службе медицине рада, на терет послодавца, и после завршетка обављања послова из члана 3. став 1. овог правилника, односно престанка радног односа.

Запосленом се, на основу резултата лекарских прегледа, могу одредити мере за личну заштиту, као што су ограничено коришћење средстава и опреме за личну заштиту на раду, потребно време одмора, забрана излагања азбесту и друге мере.

#### **IV. Обавештавање запослених**

##### **Члан 19.**

Послодавац је дужан да запосленима или њиховим представницима за безбедност и здравље на раду обезбеди све информације које се односе на безбедност и здравље на раду, а нарочито о мерама које се предузимају с циљем остваривања безбедних и здравих услова за рад при излагању азбесту.

Информације морају да садрже минимум података који се односе на:

- 1) ризике од настанка повреда или оштећења здравља запослених који настају или могу да настану при излагању прабини која потиче од азбеста или материјала који садржи азбест;
- 2) постојање прописане граничне вредности изложености азбесту;
- 3) постојање обавезе вршења превентивних и периодичних испитивања услова радне околине;
- 4) хигијенске захтеве;
- 5) спровођење забране пушења;
- 6) значај примене превентивних мера за смањење изложености прабини која потиче од азбеста или материјала који садрже азбест;
- 7) значај правилног коришћења и одржавања средстава и опреме за личну заштиту на раду.

Послодавац је дужан да обезбеди запосленима и/или њиховим представницима за безбедност и здравље на раду увид у резултате испитивања услова радне околине уз објашњење о значају добијених резултата.

Послодавац је дужан да обезбеди да су запослени и њихови представници за безбедност и здравље на раду у најкраћем могућем року информисани да је дошло до прекорачења граничне вредности изложености азбесту, о разлозима због којих је до тога дошло и мерама које су предузете.

#### **V. Оспособљавање запослених**

##### **Члан 20.**

Послодавац је дужан да у току оспособљавања за безбедан и здрав рад запослене који јесу или могу бити изложени прабини која садржи азбест упозна са свим врстама ризика који се могу појавити на радном месту и у радној околини, а посебно са ризицима који се могу појавити у зависности од:

- 1) особина азбеста и његовог утицаја на здравље укључујући синергетски ефекат пушења;
- 2) врсте производа или материјала који садрже или се претпоставља да садрже азбест;
- 3) врсте послова при којима може доћи до излагања азбесту.

Послодавац је дужан да у току оспособљавања за безбедан и здрав рад из става 1. овог члана запослене упозна са значајем примене превентивних мера за отклањање и смањење изложености, као и са конкретним мерама за:

- 1) безбедан и здрав рад, контролу обављања послова и средства и опрему за личну заштиту на раду;
- 2) деконтаминацију;
- 3) поступање са отпадом;
- 4) праћење здравственог стања.

Послодавац је дужан да у току оспособљавања за безбедан и здрав рад из става 1. овог члана запослене упозна са улогом, одређивањем, избором, ограничењима при коришћењу и правилном коришћењу средстава и опреме за личну заштиту органа за дисање.

Послодавац је дужан да у току оспособљавања за безбедан и здрав рад, путем инструкција у писменој форми, упозна запосленог са процедурама по којима је дужан да поступа у случају када је изложеност већа од граничне вредност изложености азбесту.

## **VI. Сарадња послодавца и запослених**

### **Члан 21.**

Послодавац и запослени, односно њихови представници за безбедност и здравље на раду дужни су да сарађују у вези са свим питањима која се односе на примену превентивних мера при излагању азбесту, а нарочито на мере које треба или се предузимају у случају када је гранична вредност изложености азбесту прекорачена.

## **VII. Прелазне и завршне одредбе**

### **Члан 22.**

Послодавци који су, пре ступања на снагу овог правилника, започели обављање делатности, односно обезбедили примену превентивних мера при излагању азбесту које нису у супротности са одредбама овог правилника, дужни су да своје пословање ускладе са одредбама овог правилника у року од три године од дана ступања на снагу овог правилника, осим са одредбама члана 18. овог правилника – које су дужни да примењују од дана ступања на снагу овог правилника.

Правно лице коме је решењем министра надлежног за рад издата лиценца за обављање послова испитивања услова радне околине пре ступања на снагу овог правилника дужно је да усклади своје пословање са одредбама овог правилника у року од годину дана од дана ступања на снагу овог правилника.

### **Члан 23.**

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Број 110-00-00007/2009-01  
У Београду, 3. децембра 2009. године

МИНИСТАР

Расим Љајић